

Кентервільський Привид (збірник)

Автор:

Оскар Уайльд

Кентервільський Привид (збірник)

Оскар Уайльд

Істини

Усе життя англо-ірландського письменника, поета, драматурга, есеїста, великого майстра парадоксу Оскара Вайлда (1854–1900) пройшло між вигадкою й реальністю, навіть своє ім`я він був змушений змінити після звільнення з тюрми. Роздуми про співвідношення добра, зла й краси притаманні усім його творам, не виключаючи казок, що увійшли до цього видання. «Кентервільський Привид» – смішна і зворушлива розповідь про невдаху-примару, якого чомусь зовсім не бояться нові мешканці замку. Ба більше – вони ще й знущаються: то подушками закидають, то виставлять проти нього свого привида, то водою холодною обіллють, то новітні хімічні засоби випробують... Але виявилось, що і серед цих безпardonних американців є ангели: мила, відважна дівчина, яка не позбавлена співчуття.

Оскар Вайлд

Кентервільський Привид

Кентервільський привид

Матеріалістично-ідеалістичний роман

Розділ перший

Коли містер Хайрам б. Отіс, американський посол, купив замок Кентервіль, усі казали йому, що це страшенне глупство – адже немає сумніву, що в замку водяться привиди. Та й сам лорд Кентервіль власною особою, людина вельми обачлива, вважав за свій обов'язок попередити містера Отіса про цю обставину під час підписання угоди.

– Наша родина не жила в цьому замку, – сказав лорд Кентервіль, – відтоді, як моя двоюрідна бабуся, удова-герцогиня Болтонська, зазнала тяжкого потрясіння, від якого так і не отямилася довіку. Вона перевдягалася до вечері, і раптом на плечі їй лягли руки скелета. До того ж мушу вам сказати, шановний містере Отіс, що привида бачили декілька членів моєї сім'ї, живі й понині, а також наш пастор, превелебний отець Огастес Демпир, магістр Кембриджського коледжу. Після нещасного випадку з герцогинею всі молодші слуги пішли від нас, а леді Кентервіль часто не могла заснути вночі, бо їй чувся таємничий шум у коридорі й бібліотеці.

– Мілорде, – мовив містер Отіс, – я купую привида разом із меблями. Я прибув із розвинутої країни, де є все, що можна купити за гроші; а наша спритна молодь начебто здатна впоратися з вашим Старим Світом, бо зманює від вас найкращих акторів і примадонн. Тож закладаюся, що якби в Європі з'явився хоч один справжній привид, ми б дуже скоро демонстрували його в одному з наших музеїв чи у виїзному шоу.

– Боюся, цей привид таки існує, – з посмішкою мовив лорд Кентервіль, – хоча, можливо, він відмовився б від пропозицій ваших діловитих імпресаріо. Про нього відомо вже три сторіччя, а точніше, з року тисяча п'ятсот вісімдесят четвертого, і він завжди з'являється перед смертю одного з членів нашої родини.

– Як на мене, у таких випадках доречніше викликати лікаря, лорде Кентервіль. Але ж, сер, привидів насправді не існує. Сподіваюся, англійська аристократія не піддає сумніву беззаперечні закони природи?

– Так, ви, американці, поведіться вельми природно, – мовив лорд Кентервіль, певно, не зрозумівши суті зауваження містера Отіса. – Ну, якщо присутність

привида в домі вас не хвилює, то все гаразд. Тільки пам'ятайте, що я вас попереджав.

За кілька тижнів угода продажу була підписана, і наприкінці сезону посол зі своєю родиною переїхав до Кентервільського замку. Місіс Отіс, що зажила слави найпершої красуні Нью-Йорка, будучи міс Лукрецією Р. Теппен з П'ятдесят третьої Вест-стрит, нині була вродливою жінкою середнього віку, з гарними очима і немовби точеним профілем. Більшість американських леді, виїжджаючи за кордон, удають з себе хронічно хворих – адже, на їхню думку, це ознака європейської витонченості; проте місіс Отіс ніколи не припускалася такої помилки. Вона мала чудову фігуру і дивовижний запас енергії. Власне кажучи, вона була вельми схожа на англійку, і це ще раз доводить, що нині в нас з Америкою все однакове – звичайно, крім мови. Старший син, якого батьки в пориві патріотичних почуттів охрестили Вашингтоном – на що він завжди ремствував, – був гарним білявим юнаком і обіцяв зробити блискучу дипломатичну кар'єру, бо вже три сезони танцював у першій парі котильйону в казино Ньюпорта і встиг прославитись як вправний танцюрист навіть у Лондоні. Його єдиною слабкістю були гарденії та аристократичні титули, а взагалі йому аж ніяк не бракувало здорового глузду. Що ж до міс Вірджинії Е. Отіс, це була тендітна шістнадцятирічна дівчинка, струнка та жвава, мов оленятко, з мрійливими голубими очима. Вона була чудовою вершницею і одного разу, двічі об'їхавши парк на своєму поні наввипередки зі старим лордом Білтоном, обійшла його на півтора корпуса біля самої статуї Ахіллеса. Це привело юного герцога Чеширського у такий захват, що він тут-таки запропонував їй руку і серце – і того ж вечора, проливаючи потоки сліз, був відправлений назад до Ітона своїми опікунами. Двоє молодших дітей, брати-близнюки, мали сімейне прізвисько «Зірки та стрічки», бо їх весь час лупцювали. Це були гарні хлоп'ята – до того ж, за винятком шановного пана посла, єдині щирі республіканці в сім'ї.

Оскільки замок Кентервіль лежить за сім миль від найближчої залізничної станції Ескот, містер Отіс телеграфував, щоб по них прислали екіпаж, і родина вирушила в путь у чудовому гуморі. Був гарний липневий вечір, із соснового лісу долинав густий аромат глици. Тут і там чулося ніжне туркотіння диких голубів, і часом у заростях чагарника мигтіло строкате пір'я фазана. Маленькі білки визирали з верхів'ятта придорожніх буків, а дикі кролі шаруділи в кущах або ж, задерши білі хвости, прудко стрибали геть через порослі мохом пагорки. Проте, коли екіпаж в'їхав на замкову алею, небо раптом нахмарилося, довкола запанувала дивна тиша, велика зграя круків безшумно пролетіла над головами прибульців, і не встигли вони увійти до будинку, як згори впали перші важкі краплини дощу.

На сходах замку їх зустріла літня жінка в ошатній сукні з чорного шовку, білому чепчику і фартушку. Це була місіс Амні, економка, яку місіс Отіс на наполегливе прохання леді Кентервіль лишила на службі. Вона низько вклонилася кожному по черзі і з трошки дивною старомодною гречністю мовила:

– Ласкаво прошу до замку Кентервіль!

Увійшовши за нею слідом, вони проминули розкішний хол, умебльований у тюдоріанському стилі, і опинилися в бібліотеці – довгій низькій кімнаті з чорними дубовими панелями, в кінці якої було велике вікно, засклеєне кольоровими шибками. Стіл уже був накритий для чаювання, і, знявши свої дорожні плащі, вони сіли пити чай і роздивлятися кімнату, а місіс Амні їм прислуговувала.

Раптом погляд місіс Отіс упав на тьмяну червону пляму на підлозі, біля каміна, і, гадки не маючи про справжню природу цього знаку, вона зауважила місіс Амні:

– Мабуть, тут щось пролилося.

– Так, мадам, – відповіла економка приглушеним голосом. – Тут пролилася кров.

– Який жах, – мовила місіс Отіс. – Мені не подобаються криваві плями у вітальні. Треба це витерти.

Стара жінка всміхнулася і прошепотіла тим самим таємничим тоном:

– Це кров леді Елеонори де Кентервіль, убитої на цьому самому місці своїм чоловіком, сером Симоном де Кентервілем, року тисяча п'ятсот сімдесят п'ятого. Сер Симон пережив її на дев'ять років, а потім зник за вельми загадкових обставин. Його тіло так і не знайшли, але грішний дух його блукає замком донині. Ця кривава пляма завше привертає увагу туристів. А змити її неможливо!

– Які дурниці! – вигукнув Вашингтон Отіс. – Першокласний Плямовивідник та Супер-очищувач фірми «Пінкертон» знищить її в одну мить!

І перш ніж перелякана економка встигла втрутитись, він кинувся до плями, став на коліна і почав завзято терти підлогу маленькою чорною паличкою, схожою на косметичний олівець. Якась мить – і від плями не лишилося й сліду.

– Я знав, «Пінкертон» і з цим упорається! – триумфально вигукнув він, озирнувшись до родичів, що захоплено спостерігали за його діями. Та щойно він вимовив ці слова, сліпуча блискавка осяяла напівтемну кімнату, страшний удар грому змусив усіх скочити з місця, а місіс Амні знепритомніла.

– Який жахливий клімат! – незворушно мовив американський посол, запалюючи довгу сигару. – Певно, ця країна так перенаселена, що гарної погоди бракує на кожного. Я завжди вважав, що єдиний вихід для Англії – еміграція.

– Хайраме, любий, – сказала місіс Отіс, – а як нам бути з цією особою, якщо вона має звичку непритомніти?

– Зменшимо їй платню, як за збитки, – відповів посол, – і вона перестане.

За хвилю місіс Амні справді очуняла. Проте вигляд у неї був украй пригнічений, і вона суворо застерегла містера Отіса, що над його домом нависла страшна загроза.

– Сер, я на власні очі таке бачила, – мовила вона, – від чого у добрих християн волосся стане дибки. Багато, багато ночей я не могла склепити повік, бо в цьому домі діються страшні речі.

Проте містер Отіс і його дружина щиро запевнили добру жінку, що не бояться привидів, і, закликаючи всемогутнє Провидіння бути милосердим до її нових хазяїв, а також натякнувши на підвищення платні, стара економка подріботіла до своєї кімнати.

Розділ другий

Буря лютувала всю ніч, та нічого особливого не сталося. Проте вранці, спустившись до сніданку, всі знов побачили на підлозі жахливу криваву пляму.

– Не думаю, що Супер-очищувач схибив, – сказав Вашингтон. – Я його де тільки не випробовував. Ясна річ, це привид.

Він витепер пляму знов, але наступного дня вона була на своєму місці – і на третій ранок також, хоч звечора містер Отіс власноруч замкнув бібліотеку і забрав ключа нагору. Тепер в усїєї родини з'явилось цікаве заняття. Містер Отіс почав думати, що виявив надмірний догматизм, заперечивши існування привидів; місіс Отіс виказала намір вступити до спіритичного товариства, а Вашингтон написав до панів Майерс і Помор довгого листа на тему «Стійкість кривавих плям злочинного походження». А одної ночі їхні останні сумніви в існуванні потойбічних сил розвіялися назавжди.

День був жаркий і сонячний, і по вечірній прохолоді родина вирушила на прогулянку. Повернулися вони близько дев'ятої і сіли до легкої вечері. Про привидів не було й мови, тому ніхто не перебував у тому надчутливому настрої, що здебільшого передуює появі духів. Як згодом розповідав мені містер Отіс, вони говорили на звичайні теми, як заведено в товаристві освічених американців з вищого класу: про те, що міс Фанні Дейвенпорт як актриса перевершує Сару Бернар; що навіть у кращих англійських оселях не подають до столу молоді кукурудзи, гречаників та кукурудзяної каші; що Бостон має вирішальне значення для розвитку світової духовності; що квиткова система багажних перевезень на залізниці має безліч переваг; що нью-йоркська вимова звучить куди мелодійніше, ніж протяжна лондонська говірка. Про жодні надприродні явища, як і про сера Симона де Кентервіля, ніхто не обмовився й словом. Об одинадцятій усі побажали одне одному доброї ночі й пішли спати, а через півгодини в усьому домі погасили світло. Проте невдовзі містер Отіс прокинувся від дивного шуму в коридорі, за дверима його кімнати. Звук був схожий на брязкіт металу і щомить наближався. Містер Отіс устав, запалив сірника і поглянув на годинник. Була рівно перша. Містер Отіс лишився цілком спокійним і помацав свій пульс, що аж ніяк не був прискореним. Тим часом дивний шум лунав уже зовсім близько, і містер Отіс ясно почув кроки. Він взяв капці, вийняв зі своєї дорожньої валізи невелику пляшечку і відчинив двері. Просто перед ним у блідому місячному сяйві стояв страховидний стариган. Його очі палали червоним вогнем, мов жарини; розпатлане сиве волосся спадало на плечі; вбрання старовинного крою було брудне та пошарпане, а з рук і ніг звисали важкі іржаві кайдани.

– Дорогий сер, – мовив містер Отіс, – я змушений уклінно просити вас змащувати ваші кайдани. З цією метою я б хотів запропонувати вам оцю пляшечку машинного мастила «Зоря незалежної демократичної партії». Цей засіб є дуже ефективним уже при першому використанні, що засвідчують деякі з наших відомих релігійних діячів. Бачите, це написано на етикетці. Я залишу його отут, під канделябром, і з радістю надаватиму вам цю послугу в разі потреби.

З цими словами посол Сполучених Штатів поставив пляшечку на мармуровий столик і, зачинивши двері, пішов спочивати.

На якусь мить Кентервільський Привид заляк від цілком природного обурення. Потім він з люттю жбурнув пляшечку на підлогу і помчав коридором, глухо стогнучи й випромінюючи примарне зеленкувате світло. Та щойно він злетів на самий верх широких дубових сходів, двері навпроти нього розчинилися, на порозі майнули дві маленькі постаті в білих нічних сорочках, і велика подушка просвистіла в нього над головою! Привид збагнув, що зволікати не варто, і, поспіхом скориставшись для втечі четвертим виміром, зник у панелі стіни. Після цього в домі все було спокійно.

Опинившись у маленькій потаємній кімнаті в лівому крилі замку, він сперся на місячний промінь, щоб трошки віддихатись, і замислився про своє становище. Ніколи за всі часи своєї блискучої трьохсотрічної кар'єри він не зазнавав такої страшної образи. Він згадав удову-герцогиню, яку перелякав до нестями, коли вона стояла перед дзеркалом, уся в мереживі та діамантах; і чотирьох служниць, що забилися в істериці, коли він просто всміхнувся до них з-за порт'єри порожньої спальні; і пастора, якому він загасив свічку, коли той пізно ввечері виходив з бібліотеки, і який досі лікується від нервового розладу в сера Вільяма Галла; і стару мадам де Тремуїак, котра, прокинувшись якимсь уранці й побачивши, що в кріслі перед каміном сидить скелет і гортає її щоденник, шість тижнів пролежала в ліжку з мозковим запаленням, а після одужання на вернула в лоно церкви і обірвала стосунки із славнозвісним скептиком мосьє де Вольтером. Він згадав ту жахливу ніч, коли капосного лорда Кентервіля знайшли в гардеробній помираючим від задухи, з бубновим валетом у горлі; перед смертю він зізнався, що в клубі Крокфорда за допомогою цієї карти виграв у Чарлза-Джеймса Фокса п'ятдесят тисяч фунтів і що привид примусив його проковтнути цю карту. Усі його великі досягнення постали в пам'яті – від дворецького, що застрелився, побачивши зелену руку, яка стукає у вікно, і до прекрасної леді Статфілд, що була змушена завжди носити на шиї чорну оксамитову пов'язку, аби приховати сліди п'яти пальців, що навік лишилися на її ніжній шкірі, і зрештою втопилася у ставку для коропів, у кінці Королівської алеї. Із самозамилуванням справжнього митця він думав про всі свої прославлені ролі й гірко всміхався, згадуючи свій останній вихід у личині Червоного Ройбена, або Задушеного немовляти, свій дебют у ролі Джібеона-пустельника, або Кровопивці з Бекслійської твані, і незабутнє враження, яке справила на глядачів його простенька забавка на тенісному майданчику – одного червненого вечора він пограв там у кеглі своїми кістками. І після цього до замку припхалися ці бридкі сучасні американці, що пропонують йому машинне мастило демократичної партії

і кидають у нього подушками! Ні, це просто нестерпно! До речі, в історії ще не було випадків, щоб із привидам так нечемно поводитися. Тому він твердо вирішив помститись і до самого світанку лишався у глибокій задумі.

Розділ третій

Вранці за столом тільки й було розмов, що про привида. Посол Сполучених Штатів трохи образився на те, що його дарунок не прийняли.

– Я ні в якому разі не хочу засмутити привида, – сказав він, – і в зв'язку з цим мушу зауважити, що, з огляду на його багаторічне перебування в цьому домі, дуже нечемно кидати у нього подушками. – Це вельми слушне зауваження, на жаль, викликало у близнюків напад сміху. – З іншого боку, – вів далі посол, – якщо привид рішуче відмовиться використати машинне мастило «Зоря незалежної демократичної партії», нам доведеться зняти з нього ці кайдани. Просто неможливо заснути, коли в коридорі такий шум.

Проте до кінця тижня їх більше не тривожили, і єдиним, що привертало увагу сім'ї, була кривава пляма на підлозі бібліотеки, бо вона щоранку з'являлася знов. Це справді було дуже дивно, оскільки двері звечора замикав сам містер Отіс, а вікна були щільно зачинені. Хамелеоноподібний характер плями також лишався незбагненим. Подеколи вона була тьмяна, майже коричнева, часом яскраво-червона, іноді набувала пурпурового кольору, а одного разу, коли сім'я зібралася внизу до молитви за спрощеним ритуалом Вільної Американської реформаторської церкви, виявилася смарагдово-зеленою. Ці калейдоскопічні зміни, звичайно, тішили всіх, і з цього приводу щовечора укладалося парі. Тільки Вірджинія не брала участі в цих розвагах, бо вигляд кривавої плями чомусь дуже бентежив її. Того ранку, коли пляма стала смарагдовою, вона ледь не заплакала вголос.

Друга поява привида відбулася в неділю вночі. Невдовзі після того, як усі лягли спати, з передпокою почувся жахливий грюкіт. Збігши вниз, Отіси побачили на кахлях підлоги лицарські лати, зірвані з підставки, а в кріслі з високою спинкою – Кентервільського привида, який, скривившись від болю, потирив коліна. Близнюки, що завжди мали наготові рогатки, вмить поцілили в нього з тією влучністю, яка досягається лише тривалим і наполегливим тренуванням на

вчителі письма, а посол Сполучених Штатів навів на привида револьвер і, за каліфорнійським етикетом, гукнув: «Руки вгору!» Привид з диким криком зірвався з місця і промчав повз них, мов туманний вихор, загасивши свічку в руці Вашингтона, так що всі опинилися в цілковитій темряві. На верхній сходинці він зупинився перепочити і вибухнув своїм славетним демонічним сміхом. Це був перевірений засіб. Казали, що від цього сміху парик лорда Рейкера посивів за одну ніч, а три французькі покоївки леді Кентервіль звільнилися, не пробувши в домі й місяця. Тому зараз він розреготався на славу, аж луна пішла замком. Та щойно змовкло останнє відлуння моторошного сміху, двері розчинилися, і на сходи вийшла місіс Отіс у ясно-голубому халаті.

– Боюся, вам справді зле, – сказала вона. – Ось, я принесла вам мікстуру Добелла. Якщо у вас розлад шлунка, це якраз те, що вам потрібно.

Привид люто зиркнув на неї і вже хотів обернутись на великого чорного собаку – вміння, яким він славився по праву і яке, на думку домашнього лікаря, було причиною невиліковного ідіотизму дядька лорда Кентервіля, вельмишановного Томаса Хортон. Проте кроки, що наближалися, змусили його облишити цей намір, і він вдовольнився тим, що блідо засяяв у темряві, а коли близнюки вже були поруч, з тяжким замогильним стогоном зник.

Діставшись своєї кімнати, він зовсім занепав духом, водночас шаленіючи від люті. Грубість близнюків і примітивний матеріалізм місіс Отіс його надзвичайно вразили, та найсумніше було те, що він не зміг одягти лицарський обладунок. Він-бо гадав, що навіть американці збентежаться, побачивши Привида в латах, – принаймні з поваги до свого національного поета Лонгфелло, чиї вишукані та звабливі рядки він перечитував годинами, коли Кентервілі від'їздили до міста. До того ж це був його власний обладунок. Він мав гучний успіх, з'явившись у ньому на турнірі в Кенілворті, і не хто-небудь, а сама Цнотлива Королева зробила йому комплімент. Але зараз важкий нагрудник і сталевий шолом виявилися для нього непосильним тягарем, і, впавши на кам'яну підлогу, він розбив собі коліна та пальці на правій руці.

Кілька днів по тому він почувався недобре і сидів у своїй кімнаті, покидаючи її лише для того, щоб належним чином потурбуватись про криваву пляму. Однак, старанно подбавши про себе, він врешті одужав і вирішив, що таки вдасться до третьої спроби налякати посла Сполучених Штатів і його рідних. Для цього він обрав п'ятницю, сімнадцяте серпня, і напередодні ретельно переглянув свій гардероб. Зрештою він обрав великий крилатий капелюх з червоною пір'іною,

широкий саван з оборками на рукавах і комірі та іржавий кинджал. Надвечір почалася злива, і всі віконниці та двері старого будинку рипіли й трусилися під поривами вітру. Таку погоду він просто обожнював. План його дій полягав ось у чому. Він тихцем прослизне до кімнати Вашингтона Отіса і, стоячи у нього в ногах, тричі проштрикне собі горло кинджалом під звуки моторошної музики. Вашингтон був йому особливо неприємний, бо ж саме він узяв собі за звичку виводити знамениту Кентервільську Криваву пляму Супер-очищувачем «Пінкертон». Коли цей нерозумний та зухвалий юнак зовсім очманіє з жаху, він перейде до спальні подружжя Отісів і, поклавши холодну руку на чоло дружини посла, зашепоче на вухо її чоловікові жахливі таємниці склепу. Що ж до Вірджинії, він так і не вигадав нічого особливого. Вона ніколи його не кривдила, вона мила й розумна. Кілька глухих стогонів з шафи, та й по всьому, а якщо вона не прокинеться, можна смикнути за ковдру судомно тремтячими пальцями. Зате близнюків він провчить по-справжньому. Спершу, звичайно, сяде їм на груди, щоб їм примарилися нічні жахи, а потім – оскільки їхні ліжка стоять поруч – заціпеніє між ними у вигляді позеленілого трупа. А коли вони перелякаються як слід, він скине саван і пройдеться по кімнаті, виблискуючи оголеними кістками та витріщивши єдине око, як того вимагає роль Німого Даниїла, або Скелета-самогубці. У цій ролі він кілька разів досягав надзвичайного успіху, не меншого, ніж у ролі Одержимого Мартіна, або Таємниці у Машкарі.

О пів на одинадцятую він почув, що родина вкладається спати. Якийсь час його ще дратував дикий регіт та галас близнюків, що з суто школярською безтурботністю веселилися на сон грядущий. Проте о чверть на дванадцятую в домі все стихло, і опівночі він взявся до справи. За віконницями шаруділи сови, крук каркав на старому тисі, і вітер стогнав, блукаючи навколо будинку, мов пропаща душа. Але родина Отісів мирно спала, ні про що не підозрюючи, і навіть крізь шум дощу та вітру було чути розмірене хропіння посла Сполучених Штатів. Привид тихо вислизнув з панелі стіни, скрививши вуста у злостивій посмішці. Місяць сховав своє лице за хмарою, коли він крався повз високе вікно, на якому лазур'ю і золотом були намальовані його власний герб і герб убитої ним дружини. Наче зловісна тінь, він прокрадався все далі, і сама темрява, здавалося, позирала на нього з огидою. Раптом він почув, ніби хтось кличе його, і зупинився; та це загавкав собака на Червоній фермі. І він рушив далі, шепочучи химерні прокльони шістнадцятого сторіччя і штрикаючи нічне повітря іржавим кинджалом. Врешті він опинився на розі коридора, що вів до кімнати бідолашного Вашингтона Отіса. Якусь мить він зволікав. Вітер тріпав його сиве волосся і скручував у страхітливі складки саван. Пробило чверть на першу, і він зрозумів, що пора діяти. Він усміхнувся до себе і звернув за ріг; та наступної миті з жалісним криком сахнувся назад і затулив поблідле обличчя довгими кощавими

руками. Просто перед ним стояв жахливий привид, непорушний, мов статуя, страшний, наче марення божевільного! Голова в нього була лиса, блискуча, обличчя – кругле, гладке та біле – немовби навек застигло в облудній посмішці. З очей струменіло жарке світло, рот був наче бездонна вогненна криниця, а страхітливий саван, схожий на його власний, сніжним покривалом огортав кремезну постать.

На грудях висіла дошка з дивними письменами старовинного вигляду – мабуть, то була ганебна оповідь його злодіянь, список нечуваних гріхів, жахливий літопис пороку. А в правій руці привида блищав сталевий меч.

Досі ще не стикавшись з примарами, він, звісно, неабияк перелякався і, ще раз крадькома кинувши погляд на цю страшну мару, кинувся навтьоки. Заплутавшись у своєму савані, він промчав по коридору і впустив іржавий кинджал у черевик посла, де його вранці знайшов дворецький. Сховавшись у своїй кімнаті, він безсило впав на жорстку постіль і накрився з головою. Однак трохи згодом у ньому ожив дух безстрашних Кентервілів, і він вирішив, що на світанку піде до привида і заговорить з ним. Тому, щойно ранкова зоря посріблила пагорби, він повернувся на те місце, де побачив жахливу мару. Хай там як, а два привиди – краще, ніж один, і, можливо, новий приятель допоможе йому впоратися з близнюками. Та коли він прийшов на місце, перед його зором постала моторошна картина. Певно, з привидом скоїлося якесь лихо, бо в його порожніх очницях згасло світло, сяючий меч випав з його рук, і він якось недоладно спирався на стіну. Кентервільський Привид кинувся до нього, охопив його руками, і тут сталася жахлива річ! Голова примари відлетіла геть і покотилася по підлозі, тіло розчахнулося навпіл, і він побачив, що стискає в руках біле покривало, а біля ніг у нього лежать віник, кухонний ніж і порожній гарбуз. Не в змозі досягнути цього дивного перетворення, він гарячково схопив дошку з написом і при тьмяному ранковому світлі прочитав жахливі слова:

ПРИВИД ФІРМИ «ОТІС»,

єдиний справжній і оригінальний привид

Стережіться підробок!

Усі інші – фальшиві!

Тепер він усе зрозумів. Його підманули, обдурили, з нього насміялися! В очах Кентервільського Привида спалахнув колишній вогонь; він зціпив беззубі щелепи і, простерши до неба висохлі руки, поклявся в пишномовній старовинній манері, що, ледве Шантеклер двічі просурмить у свій ріг, звершиться криваве діяння і Вбивство нечутно ступить у цей дім.

Щойно він вимовив останні слова цієї страшної клятви, на червоному черепичному даху віддаленої ферми заспівав півень. Привид засміявся довгим, глухим і гірким сміхом і став чекати. Він чекав багато годин, та півень, хтозна чому, більш не співав. Урешті-решт о пів на восьму прийшли служниці, і, змушений покинути страшну варту, привид повернувся до своєї кімнати, сповнений гірких роздумів про свої марні надії та невдачу. Потім він перегорнув кілька своїх улюблених книг про старовинне лицарство і довідався, що, коли так присягалися, Шантеклер завжди співав двічі.

– Хай згине це оманливе створіння! – пробурмотів він. – Настане день, коли кинджал кривавий встромлю я у твою лиху горлянку і слухатиму твій останній спів.

Потім він ліг спочити у зручну свинцеву труну і лишався там до вечора.

Розділ четвертий

Уранці привид почувався геть знеможеним. Постійне хвилювання останнього місяця далося взнаки. Його нерви були остаточно розстроєні, і він здригався від найменшого шуму. П'ять днів він не покидав своєї кімнати і зрештою збайдужів до кривавої плями. Якщо вона не потрібна родині Отісів, значить, вони просто на неї не заслуговують. Певна річ, вони приземлені, примітивні люди, нездатні оцінити символічне значення незбагнених явищ. Питання про зорові ілюзії чи існування астрального тіла – це, звісно, не його парафія, і на цьому він не розуміється. Але раз на тиждень з'являється у коридорі, а першої і третьої середі кожного місяця визирати з високого вікна, що виходить у парк, – це був його почесний обов'язок, і він не вбачає можливості від цього відмовитись, не зганьбивши себе. За життя він був злочинцем, це правда, але до всього, що

стосується іншого світу, ставився дуже сумлінно. І тому наступні три суботи він, за своїм звичаєм, походжав по коридору від півночі до третьої, вживаючи усіх заходів перестороги, щоб його не почули і не побачили. Він ходив без черевиків, легенько ступав по поїдених шашелем дошках підлоги, вдягав широкий чорний оксамитовий плащ і старанно змащував свої кайдани мастилом «Зоря незалежної демократичної партії». Треба визнати, що цей останній засіб коштував йому неабиякого самозречення. Адже одного вечора, коли сім'я пішла вечеряти, він таки прослизнув до кімнати містера Отіса і поцупив пляшечку з мастилом. Спершу він почувався трохи приниженим, але потім, гаразд розміркувавши, погодився, що цей винахід має свої переваги і певною мірою може бути корисним для нього. І все ж таки, хоч як він старався, йому не давали спокою. Він нерідко спотикався у темряві об мотузки, натягнуті поперек коридора, а якось, вбраний для ролі Чорного Ісаака, або Мисливця з Хоглійських лісів, упав і сильно забився, посковзнувшись на підлозі, яку близнюки намастили маслом від Гобеленової зали аж до верхніх сходів. Ця остання образа так його розлютила, що він вирішив востаннє спробувати захистити свою честь і гідність і наступної ночі навідати безсоромних юних вихованців Ітонського коледжу в своїй прославленій ролі Відчайдушного Руперта, або Графа без голови.

Він не виступав у цій ролі більше сімдесяти років; власне, відтоді, як налякав чарівну леді Барбару Модіш так, що вона несподівано відмовила своєму нареченому, дідові нинішнього лорда Кентервіля, і втекла до Гретна-Грін з красенем Джеком Кастлтоном, оголосивши, що нізащо в світі не порідниться з сім'єю, де такій жахливій марі дозволяють розгулювати в сутінках по терасі. Бідолашний Джек невдовзі був убитий на Вандсвортському пустирищі під час дуелі з лордом Кентервілем, а леді Барбара, не минуло й року, вмерла з горя в Танбридж-Велсі; тож ця роль так чи інакше мала великий успіх. Проте вона потребувала, так би мовити, надзвичайно складного гриму – якщо я можу вжити театральний термін щодо однієї з найвеличніших таємниць потойбічного світу, або, якщо вдатись до наукової термінології, «світу надприродних явищ», – і тому всі приготування забрали в нього щонайменше три години. Та зрештою він упорався чудово – і був дуже задоволений своїм виглядом. Високі шкіряні чоботи для верхової їзди, що личили до цього костюма, були йому, щоправда, трохи завеликі, і він не зміг знайти одного з сидельних пістолів, та в цілому все було як слід, і о чверть на другу він вислизнув з панелі і прокрався коридором. Опинившись біля кімнати близнюків – треба сказати, її називали Голубою спальнею, за кольором порт'єр, – він побачив, що двері відхилені. Бажаючи зробити свою появу якомога ефектнішою, він розчахнув двері навстіж, і тут-таки на нього звалився великий глек з водою, що намочив його до самих кісток і пролетів за якийсь дюйм від його лівого плеча. Цієї ж миті він почув здушене

хихотіння з-під балдахіна широкого ліжка. Нервовий струс був таким сильним, що він прожогом кинувся до своєї кімнати і наступного дня зліг з тяжкою застудою. Єдине, що його трохи втішало, – це те, що він не захопив з собою голову, бо тоді наслідки могли бути куди серйозніші.

Тепер він облишив будь-яку надію налякати цю родину нечем-американців і вдовольнявся тим, що тихенько походжав коридором у м'яких капцях, з грубим червоним шарфом на шиї, щоб уберегтися від застуди, і з маленьким аркебузом у руках на той випадок, якщо раптом стріне близнюків. Останнього удару йому завдали дев'ятнадцятого вересня. Він спустився у великий хол, певний, що там його ніхто не потурбує, і подумки зробив кілька сатиричних зауважень щодо знятих у Сароні великих фотографій посла Сполучених Штатів і його дружини, які замінили сімейні портрети Кентервілів. Він був одягнений просто, але охайно, у довгий саван, деінде заплямований могильною пліснявою; нижню щелепу він підв'язав жовтою хустиною, а в руці тримав маленький ліхтар і лопату гробара. Власне, це був костюм для ролі Йони Непохованого, або Викрадача трупів з Чертсійського току, однієї з його найкращих ролей, яку недаремно пам'ятали всі Кентервілі, бо саме вона стала причиною їхньої сварки з сусідом, лордом Раффордом. Було чверть на третю, і, скільки він міг почути, в домі все було спокійно. Та коли він тихцем рушив до бібліотеки, щоб побачити, чи лишилося бодай щось від кривавої плями, з темного кутка раптом вискочили дві малі постаті, шалено замахали руками над головою і закричали йому просто у вухо: «Гу-у-у!»

Охоплений панічним страхом – що було, зважаючи на обставини, цілком природно, – він метнувся до сходів, але там його вже чекав Вашингтон Отіс з великим садовим обприскувачем; і так, зусібіч зацькований ворогами, загнаний у тісний кут, він прошмигнув у велику залізну грубу, яка, на щастя, не була затоплена, а потім крізь димохід сяк-так дістався до своєї кімнати, страшенно брудний, змучений, зневірений в усьому.

Після того він уже не вибирався на нічні прогулянки. Близнюки кілька разів улаштували засідку і щовечора посипали підлогу в коридорі горіховим лушпинням, на превелике невдоволення батьків і слуг. Та все було марно. Привид вочевидь почувався таким скривдженим, що перестав з'являтися. І тому містер Отіс повернувся до написання своєї великої праці з історії демократичної партії, якій присвятив уже багато років; місіс Отіс влаштувала чудовий обід з морських страв, що вразив усе графство; хлопці захопилися лакросом, юкром, покером та іншими національними американськими іграми; а Вірджинія каталася

на поні по алеях парку з юним герцогом Чеширським, що проводив у Кентервільському замку останній тиждень своїх вакацій. Урешті-решт було вирішено, що привид подався геть, і містер Отіс написав про це лорду Кентервілю, який у відповідь висловив щирю радість з цього приводу і передав сердечні вітання вельмишановній дружині посла.

Проте Отіси помилялися, бо насправді привид лишився в будинку і, хоча тепер став майже інвалідом, ні в якому разі не збирався дати їм спокій – особливо після того, як дізнався, що серед гостей перебуває юний герцог Чеширський, чий двоюрідний прадід, лорд Френсіс Стілтон, колись закладався на сто гіней з полковником Кербері, що зіграє в кості з привидом Кентервіля, а вранці був знайдений на підлозі ломберної, розбитий паралічем, і хоча дожив до глибокої старості, відтоді міг вимовити лише два слова: «Шістка дубль». Ця історія свого часу наробила багато галасу, хоча, звісно, з поваги до обох шляхетних родин її всіляко замовчували. Докладний її переказ можна знайти у третьому томі мемуарів лорда Тетла «Спогади про принца-регента і його друзів». Звичайно, привидові не терпілося показати, що він не втратив впливу на Стілтонів, з якими, до того ж, мав далекі родинні зв'язки: його кузина у перших взяла другий шлюб з сером де Балклі, від якого, усім відомо, почався рід герцогів Чеширських. Тому привид почав готуватись до появи перед юним залицяльником Вірджинії у славетній ролі Ченця-вампіра, або Безкровного бенедиктинця. У цій подобі він виглядав так страхітливо, що коли в горезвісний Свят-вечір року 1764-го його побачила стара леді Стартап, з нею спочатку сталася істерика, а потім побив родимець, і за три дні вона вмерла, залишивши своїх найближчих родичів – Кентервілів без спадку і заповівши все своєму лондонському аптекареві. Проте в останню мить страх перед близнюками утримав привида в його кімнаті, і юний герцог мирно спав до ранку під великим балдахіном у Королівській спальні, а ввісні бачив Вірджинію.

Розділ п'ятий

За кілька днів по тому Вірджинія і її кучерявий кавалер поїхали кататись на Броклійські луки, і вона так пошарпала свою амазонку об живопліт, що, повернувшись додому, вирішила непомітно пройти до своєї кімнати чорними сходами. Коли вона пробігала повз Гобеленову залу, двері якої були ледь відхилені, їй здалося, що там хтось є, і, подумавши, що то служниця її матері, яка інколи сиділа тут за шиттям, Вірджинія хотіла попросити її зашити амазонку.

Вона зазирнула до кімнати і, на свій превеликий подив, побачила самого Кентервільського Привида власною персоною! Той сидів біля вікна, дивлячись, як поволі облітає позолота з пожовклих дерев і як шалено кружляє над алеями червоне листя. Голову він зронив на руки, і в усій його поставі вчувався глибокий відчай. Справді, він виглядав таким самотнім, таким знеможеним, що юна Вірджинія, хоча й думала спершу втекти і замкнутись у своїй кімнаті, від душі пожаліла його і захотіла втішити. Її кроки були такі легкі, а його журба така глибока, що він не помітив її появи, поки вона не озвалася до нього.

– Мені вас так шкода, – мовила вона. – Але завтра мої брати повертаються до Ітона, і тоді, якщо ви будете добре поводитись, ніхто вас не скривдить.

– Це просто глупство – просити мене, щоб я добре поведився, – відповів він, з подивом озирнувшись на чарівне дівча, що наслідилося заговорити до нього. – Глупство та й годі! Я мушу бряжчати кайданами, стогнати в замкову щілину і блукати вночі – якщо ти це маеш на увазі. У цьому сенс мого існування.

– Зовсім це не сенс існування, і ви самі знаєте, що були недобрим. Місіс Амні ще першого дня розповіла нам, що ви вбили свою дружину.

– Ну, а коли так, то й що, – бундючно відповів привид. – Це сімейна справа і нікого більш не стосується.

– Вбивати – це дуже негарно, – сказала Вірджинія, якій була часом властива мила пуританська серйозність, успадкована від якогось давнього предка з Нової Англії.

– Ох, як мене бісить ця дешева принциповість, ці абстрактні етичні викрутаси! Моя дружина була бридка з виду, ніколи не могла як слід накрохмалити мені комір і геть не вміла куховарити. От, приміром, якось я підстрелив прекрасного оленя в Хоглійському лісі, а бачила б ти, що вона з нього наготувала! Втім, зараз це байдуже, бо все давно в минулому. Але не думаю, що її брати вчинили дуже гарно, заморивши мене голодом за те, що я її вбив.

– Заморити вас голодом? О, містере Привид, чи то я хотіла сказати, сер Симон, ви, мабуть, голодні? У мене в сумочці є бутерброд. Ось, прошу!

– Ні, дякую, я тепер ніколи не ім. Та все одно це дуже мило з твого боку, і взагалі ти куди краща, ніж усі твої гидкі, грубі, вульгарні, безчесні родичі.

– Годі! – крикнула Вірджинія, тупнувши ногою. – Це ви грубий, гидкий і вульгарний, а щодо честі, ви самі знаєте, хто поцупив з моєї шухляди фарби, щоб малювати цю дурну пляму в бібліотеці. Спочатку ви взяли всі червоні фарби, навіть кіновар, і я більш не могла малювати захід сонця, потім узяли смарагдово-зелену і хромово-жовту, і зрештою в мене лишилися тільки індиго та китайські білила, і я можу малювати хіба що місячні пейзажі, а на них завжди сумно дивитись, та й малювати нелегко! А я нікому про вас не сказала, хоч і дуже засмутилася, і взагалі все це просто сміхота. Чи хто колись бачив смарагдово-зелену кров?

– А що я мав робити? – відказав привид уже набагато сумирніше. – Нині дістати справжню кров не так просто, і до того ж твій брат сам почав цю історію з Суперочищувачем. От я й подумав – а чому б не скористатись твоїми фарбами? А щодо кольору, це просто питання смаку. Наприклад, у Кентервілів кров блакитна, найблакитніша у всій Англії; та я знаю: ви, американці, байдужі до таких речей.

– Нічого ви не знаєте. Вам слід було б поїхати до Америки, може, там вас повернуть на добрий розум! Тато залюбки влаштує вам безкоштовний проїзд. І хоч на спиртне – а мабуть, що й на спиритичне – дуже високе мито, у вас на митниці не буде ніяких клопотів. Там усі службовці – демократи. А в Нью-Йорку вас чекає шалений успіх, будьте певні! Я знаю безліч людей, які дали б сто тисяч доларів за звичайного дідуся, не те що за родинного привида!

– Не думаю, що мені сподобається Америка.

– Це тому, що в нас немає ні руїн, ні всяких дивовиж, – ущипливо мовила Вірджинія.

– Ні руїн, ні дивовиж? А ваш флот, а ваші звичаї?

– На все добре! Піду попрошу тата, нехай залишить близнюків удома ще на тиждень.

– Будь ласка, не йдіть, міс Вірджиніє! – скрикнув привид. – Я такий самотній, такий нещасний, і я справді не знаю, як бути далі. Я хотів би заснути, але не

можу.

– Які дурниці! Треба просто лягти в ліжку і задмухнути свічку. От не спати часом буває тяжко, особливо в церкві. А заснути – це ж зовсім легко. Навіть малі діти це вміють, а вони ж не надто розумні.

– Я не спав уже триста років, – тужливо мовив привид, і прекрасні голубі очі Вірджинії широко розплющилися з подиву. – Триста років я не спав, я так утомився!

Вірджинія дуже засмутилася, і вуста її затремтіли, мов рожеві пелюстки. Вона підійшла до нього, стала поруч навколішки і зазирнула в його старече зморщене лице.

– Бідний, бідний Привид, – прошепотіла вона. – І немає місця, де ви могли б спочити?

– Далеко-далеко звідси, за сосновим лісом, – відповів він тихо й замріяно, – є маленький сад. Трава там висока, густа, і в ній світяться білі зорі квіток цикути, і соловей співає там усю ніч. Він співає всю ніч, і холодний кришталевий місяць дивиться згори, і велике тисове дерево простирає руки над сплячими.

Очі Вірджинії затуманилися слізьми, і вона сховала лице в долоні.

– Ви маєте на увазі сад Смерті, – прошепотіла вона.

– Так, Смерті. Смерть, мабуть, прекрасна. Лежиш у м'якій темній землі, трави коливаються над головою, і слухаєш тишу... Немає ні завтра, ні вчора... Забути час, пробачити життя, спочити з миром... Ти можеш мені допомогти. Ти зможеш відкрити для мене ворота Смерті, бо з тобою завжди Любов, а Любов сильніша, ніж Смерть.

Вірджинія здригнулася, наче від холоду, і кілька хвилин панувала мовчанка. Їй здавалося, що все це діється у страшному сні.

Привид заговорив знову, і його голос бринів, мов зітхання вітру.

– Ти читала давнє пророцтво на вікні бібліотеки?

– Так, багато разів! – вигукнула дівчина, звівши погляд. – Я добре його пам’ятаю. Воно написане такими чудними чорними літерами, що спершу й прочитати важко. Там усього шість рядків:

Того дня, коли прийде дівча золоте,

І зійде молитва на грішні вуста,

І знову мигдаль у саду розцвіте,

І щиро заплаче дитина свята —

Закляття покине навіки цей дім,

І спокій та мир запанують над ним.

Але я не розумію, що це значить.

– Це значить, – сумно промовив привид, – що ти повинна оплакати мої гріхи, бо в мене немає сліз, і помолитись зі мною за мою душу, бо в мене немає віри. І тоді, якщо ти завжди була добра, чуйна та щира, Янгол Смерті зглянеться на мене. Ти побачиш у темряві страшні тіні, і лихий голос шепотітиме тобі жахливі слова, та вони тобі не зашкодять, бо проти чистого серця дитини безсилі всі сили Пекла.

Вірджинія не відповіла, і привид, поглянувши на її схилену золотоволосу голівку, заломив руки в нестямному розпачі. Раптом вона встала, дуже бліда, з дивним вогником в очах.

– Я не боюся, – твердо мовила вона. – Я попрошу Янгола Смерті зглянутись на вас.

Дух схопився з місця з ледь чутним радісним криком, узяв її руку і, схилившись зі старомодною гречністю, поцілував. Його пальці були холодні мов лід, вуста пекли вогнем, але Вірджинія не відступила, і він повів її через морок кімнати. На побляклих зелених гобеленах були виткані маленькі мисливці. Вони сурмили у свої прикрашені китицями роги і махали крихітними ручками, закликаючи її повернутись. «Повернися, маленька Вірджиніє! – гукнули вони. – Повернися!» Але Привид міцніше стис її руку, і вона заплющила очі, щоб їх не бачити. Страшні

потвори з хвостами ящірок і банькатими очима дивилися на неї з різьбленої камінної дошки і шепотіли: «Стережися, маленька Вірджиніє, стережися! Може, ми не побачимо тебе знов». Але Привид прискорив крок, і Вірджинія більш не слухала. Коли вони дійшли до кінця зали, він спинився і пробурмотів якісь незрозумілі слова. Вона розплющила очі і побачила, що стіна повільно розтає, мов туман, а попереду з'яє чорне провалля. Холодний вихор закружляв навколо них, і вона почула, як щось тягне її за сукню.

– Скоріше, – гукнув Привид, – скоріше, а то буде пізно! Мить – і стіна зімкнулася за ними, і Гобеленова зала була порожня.

Розділ шостий

Через десять хвилин гонг продзвонив до чаю, і, позаяк Вірджинія не зійшла вниз, місіс Отіс наказала одному зі слуг її покликати. За хвилю він повернувся і доповів, що не зміг знайти міс Вірджинію, хоч шукав скрізь. Увечері дівчина завжди виходила в сад за квітами до столу, і тому спочатку місіс Отіс не стала тривожитись. Та коли пробило на шосту, а Вірджинії все ще не було, вона дуже занепокоїлася і послала хлопців шукати її, а сама з містером Отісом обійшла всі кімнати будинку. О пів на сьому хлопчики повернулися і сказали, що не бачили жодних слідів Вірджинії. Усі були в страшній тривозі і не знали, що вдіяти, аж раптом містер Отіс згадав, що кілька днів тому дозволив циганам розбити табір у парку. Він одразу ж вирушив зі старшим сином і двома слугами до Блекфельської улоговини, де, як він знав, зупинилися цигани. Юний герцог Чеширський у розпачі поривався піти з ними, але містер Отіс цього не дозволив, боячись, що виникне сутичка. Однак, коли вони прибули на місце, виявилось, що цигани вже подалися геть, і, судячи з усього, від'їжджали вони поспіхом, оскільки багаття ще жевріло і на траві лишилося кілька тарілок. Містер Отіс відрядив Вашингтона і слуг роздивитись довкола, а сам побіг додому і розіслав усім поліцейським інспекторам графства телеграми з проханням розшукати дівчину, викрадену волоцюгами чи циганами. Потім він наказав подати коня і, примусивши дружину й синів сісти обідати, поїхав з грумом до Ескоту. Та не встигли вони від'їхати і на дві милі, як почули, що хтось скаче слідом, і, озирнувшись, побачили юного герцога, який наздоганяв їх на своєму поні. Обличчя юнака пашіло, голова була непокрита.

– Пробачте мені, містере Отіс, – видихнув він, – та я не зможу обідати, поки Вірджинія не знайдеться. Будь ласка, не сердьтесь на мене; якби ви дозволили нам заручитися торік, цього б не сталося. Ви ж не відправите мене назад? Я не хочу їхати! Я не поїду!

Посол, дивлячись на цього чарівного неслуха, не зміг стримати посмішки. Така відданість зворушила його, і, схилившись до хлопця, він дружньо поплескав його по плечі й мовив:

– Ну що ж, Сесіле, якщо ви не бажаєте повертатись, ідьмо зі мною. Тільки я мушу купити вам капелюха в Ескоті.

– Під три чорти капелюха! Мені потрібна Вірджинія! – зі сміхом вигукнув юний герцог, і вони поскакали до залізничної станції. Там містер Отіс спитав начальника, чи не бачив він на платформі дівчини, схожої на Вірджинію, але ніхто не міг сказати нічого напевне. Начальник станції все ж таки протелеграфував по лінії і запевнив, що скрізь пильнуватимуть дуже ретельно; після цього, купивши в крамниці, яку вже збиралися зачиняти на ніч, капелюха для юного герцога, містер Отіс зі своїми супутниками вирушив до Бекслі – селища за чотири милі від станції, де, як йому сказали, було велике обшинне пасовисько і часто збиралися цигани. Там вони розбудили місцевого полісмена, але не добулися від нього жодних відомостей і, об'їхавши пасовище кругом, зрештою повернули коней додому. Об одинадцятій вони прибули до замку, знесилені, майже ладні впасти у відчай. Вашингтон і близнюки чекали їх біля воріт з ліхтарями, бо вже стемніло. Їхні пошуки також виявилися марними. Циган наздогнали на Брокслійських луках, але Вірджинії з ними не було, а свій несподіваний від'їзд вони пояснили тим, що переплутали день відкриття Чортонського ярмарку і боялися спізнитись. Вони неабияк стривожилися, почувши про зникнення Вірджинії, оскільки були дуже вдячні містерові Отісу за дозвіл зупинитися в його парку, і четверо з них взялися допомагати в розшуках. Оглянули ставок для коропів, перевернули весь замок, – жодних успіхів. Стало очевидним, що принаймні цю ніч Вірджинії з ними не буде. Містер Отіс і хлопчики у глибокій зажурі пішли до будинку, а грум вів за ними обох коней і поні. У холі їх зустріли кілька переляканих слуг, а в бібліотеці на канапі лежала бідолашна місіс Отіс, майже сама не своя від страху та розпачу, і стара економка змочувала їй скроні одеколоном. Містер Отіс умовив її поїсти і наказав подати всім вечерю. То була сумна трапеза. Усі мовчали, і навіть близнюки сиділи тихенько – вони дуже любили сестру. Після вечері містер Отіс, незважаючи на вмовляння юного герцога, звелів усім іти спочивати, сказавши, що цієї ночі вже нічого не вдієш, а

вранці він зателеграфує до Скотланд-Ярду і негайно викличе детективів. Коли вони виходили з ідальні, годинник на вежі почав бити північ, і з останнім звуком почувся страшний гуркіт, а потім – відчайдушний крик. Будинок здригнувся від громового удару, у повітрі полилася дивна неземна музика, панель над сходами з оглушливим тріском розчахнулася, і назовні, дуже бліда, з маленькою скринькою в руках, вийшла Вірджинія. Усі вмить опинилися біля неї. Місіс Отіс гарячково стискала її в обіймах, герцог укривав палкими поцілунками, а близнюки скакали навколо в дикому войовничому танку.

– Господи боже мій! Де ти була, дитино? – сердито спитав її містер Отіс, гадаючи, що то була якась лиха витівка. – Ми з Сесілом шукали тебе по всьому графстві, а твоя мати перелякалася до смерті. Ніколи більш не смій так шуткувати!

– Тільки з Привидом! Тільки з Привидом! – репетували близнюки, вистрибуючи довкола.

– Люба моя дівчинко, знайшлася, дякувати Богу! Ніколи більш не покидай мене, – шепотіла місіс Отіс, цілуючи тремтячу дитину, і гладила її сплутане золоте волосся.

– Тату, – спокійно мовила Вірджинія, – я була з привидом. Він помер, і ви повинні піти подивитись на нього. Він був дуже недобрим за життя, але нині щиро покався і перед смертю подарував мені цю скриньку з прикрасами.

Рідні заціпеніли в німому подиві, та вона лишалася спокійною і серйозною. І вона повела їх крізь отвір у панелі вниз по вузькому темному коридору, а Вашингтон із запаленою свічкою, яку взяв зі столу, йшов останнім. Врешті вони дійшли до високих дубових дверей, уतिकаних іржавими цвяхами. Вірджинія торкнулася дверей, важкі завіси з рипінням зрушили з місця, і всі опинилися у маленькій низькій кімнаті зі склепінчастою стелею і ґратчастим віконцем. У стіну було вмуроване велике залізне кільце, а до нього, розпростертий на кам'яній підлозі, прикутий страшний скелет. Здавалося, він хотів дотягтися своїми довгими безживними пальцями до старовинного ковша і глека, що були поставлені так, аби він не міг їх дістати. У глеку, певно, колись була вода, бо зсередини його вкривала зелена цвіль. У ковші не було нічого, крім жменьки пилу. Вірджинія стала навколішки біля скелета і, склавши свої маленькі ручки, почала тихо молитися, а інші зачудовано споглядали картину страшної трагедії, таїна якої відкрилася їм нині.

– Погляньте! – вигукнув один з близнюків, визирнувши у вікно, щоб зрозуміти, в якій частині будинку знаходиться кімната. – Погляньте! Сухе мигдалеве дерево розцвіло. Місяць світить ясно, і я бачу квіти.

– Бог простив його, – мовила Вірджинія, підвівшись з колін, і ніби прекрасне світло осяяло її лице.

– Ви просто янгол! – вигукнув юний герцог, обняв і поцілував її.

Розділ сьомий

За чотири дні після цих дивовижних подій, близько одинадцятої вечора, з Кентервільського замку виїхала поховальна процесія. Катафалк везли вісім чорних коней, і в кожного на голові розвівався пишній плюмаж зі страусового пір'я; свинцева труна була вкрита розкішним покривалом з пурпурової парчі, із витканим золотом гербом Кентервіль; по обидва боки від карет ішли слуги з палаючими смолоскипами. Уся процесія справляла надзвичайно сильне враження. Розпорядником похорону був лорд Кентервіль, що спеціально прибув з Уельсу. Він їхав у головній кареті разом з Вірджинією. За ними їхали посол Сполучених Штатів і його дружина, потім – Вашингтон і трое хлопців, а в останній кареті сиділа місіс Амні. Усім було зрозуміло, що, оскільки привид лякав її більше п'ятдесяти років, вона має право віддати йому останню шану. У кутку цвинтаря, під тисовим деревом, була викопана глибока могила, і превелебний Огастес Демп'єр дуже проникливо виголосив надгробну промову. Коли відправа скінчилася, слуги, за давнім звичаєм роду Кентервіль, загасили світочі, а коли труну опускали в могилу, Вірджинія ступила вперед і поклала на труну великий хрест, сплетений з білих і рожевих квіток мигдалю. Цієї миті місяць вплив з-за хмар і залив маленький цвинтар срібним сяйвом, а в далекім гаю заспівав соловей. Вірджинія згадала слова привида про Сад Смерті, очі її затуманилися сльозами, і по дорозі додому вона не зронила ні слова.

Вранці, коли лорд Кентервіль збирався до міста, посол завів з ним розмову про коштовності, які привид подарував Вірджинії. Вони були прекрасні, особливо рубінове намисто у старовинній венеціанській оправі, справжній витвір мистецтва XVI сторіччя; і цінність цих прикрас була така велика, що містер Отіс вважав дещо незручним дозволити своїй доньці прийняти подібний дарунок.

– Мілорде, – сказав він, – я знаю, що в цій країні право «мертвої руки» стосується фамільних коштовностей так само, як і земельних володінь, і я переконаний, що ці прикраси належать – чи то повинні належати – спадкоємцям вашого роду. Тому я прошу вас забрати їх з собою до Лондона і вважати просто частиною вашої власності, що була повернена вам за деяких незвичайних обставин. Що ж до моєї доньки, то вона ще дитина і поки, на щастя, не надто цікавиться такими предметами розкоші. До того ж місіс Отіс сказала мені – а вона, мушу зауважити, знається на мистецтві, оскільки ще в юні роки провела кілька зим поспіль у Бостоні, – що грошова вартість цих прикрас надзвичайно висока і продати їх можна дуже вигідно. У зв'язку з цим, лорде Кентервіль, ви, звичайно, розумієте, що я в жодному разі не можу дозволити комусь із членів моєї родини їх прийняти. Власне, весь цей марнотний лоск, хоч він і необхідний для британської аристократії, виглядає цілком недоречним серед тих, хто вихований у суворих і, я гадаю, безсмертних принципах республіканської простоти. Однак слід сказати, що Вірджинії дуже хотілося б, з вашого люб'язного дозволу, лишити собі скриньку – на пам'ять про вашого горезвісного предка. Скринька дуже стара, стан її лишає бажати кращого, і, можливо, ви згодитеся на це прохання. Я ж зі свого боку, щиро кажучи, вельми здивований, що моя дитина виявляє таку прихильність до середньовіччя, і можу пояснити це хіба що тим, що Вірджинія народилася в одному з передмість Лондона, невдовзі після повернення місіс Отіс з Афін.

Лорд Кентервіль вислухав шановного посла з надзвичайною серйозністю, хоча раз у раз покручував сивого вуса, щоб сховати мимовільну посмішку. Коли ж містер Отіс скінчив говорити, він дружньо потис йому руку і відповів:

– Дорогий сер, ваша чарівна донька зробила дуже велику послугу моему нещасному предкові, серу Симону, і я та вся моя родина вельми зобов'язані їй за таку сміливість і душевне благородство. Ці прикраси належать тільки їй, і, на Бога, якби я був таким безсердечним, що наважився б забрати їх у неї, старий лиходій уже за два тижні постав би з могили і обернув мое життя на пекло. А щодо їхньої приналежності до спадщини, то до неї не входять речі, не згадані в заповіті чи іншому юридичному документі, а про ці коштовності ніде немає жодної згадки. Запевняю вас, у мене на них не більше прав, ніж у вашого дворецького, і коли міс Вірджинія підросте, я гадаю, вона з радістю носитиме ці чудові прикраси. Між іншим, ви забули, містере Отіс, що купили привида разом з меблями, і все, що належало привиду, таким чином перейшло у ваше володіння. Яку б активність не виявляв сер Симон уночі, з юридичної точки зору він лишався мертвим, і ви прийняли його власність по праву.

Містер Отіс був вельми засмучений відмовою лорда Кентервіля і просив його ще раз обміркувати своє рішення, але добросердий пер лишався непохитним і врешті умовив посла, щоб той дозволив доньці прийняти дарунок привида. І коли навесні 1890 року молода герцогиня Чеширська була представлена королеві з нагоди свого шлюбу, її прикраси привернули загальну увагу. Адже Вірджинія отримала герцогську корону, яку дістають у винагороду всі милі американські дівчатка, і вийшла заміж за свого юного кавалера, щойно він досяг повноліття. Обое вони були такі чарівні, такі закохані одне в одного, що всім було любо дивитися на цю пару – окрім хіба що старої маркізи Дамблтон, яка марно намагалася видати за герцога одну зі своїх семи незаміжніх доньок і для цього дала щонайменше три розкішні обіди, і, як не дивно, окрім самого містера Отіса. Попри всю свою прихильність до молодого герцога, він з теоретичних міркувань плекав відразу до титулів і, за його власним виразом, «мав деякі побоювання, що властива аристократії любов до розваг чинитиме згубний вплив на одвічні принципи республіканської простоти». Проте дуже скоро від його побоювань не лишилося й сліду, і я гадаю, що коли він вів свою доньку по сходах олтаря в церкві Святого Георгія на Ганновер-сквер, у всій Англії більш ніхто так не пишався собою.

По завершенні медового місяця герцог і герцогиня повернулися до замку Кентервіль і наступного дня по обіді пішли на маленький самотній цвинтар біля соснового лісу. Спочатку вони ніяк не могли вирішити, яку ж епітафію написати на надгробному камені сера Симона, і зрештою дійшли згоди, що слід просто вибити там його ініціали та вірші, написані на вікні бібліотеки. Герцогиня принесла з собою чудові троянди і прибрала ними могилу. Трохи постоявши, вони увійшли до зруйнованої каплички, що лишилася від стародавнього абатства. Герцогиня присіла на повалену колону, а її чоловік, запаливши сигарету, сів поруч і дивився в її ясні очі. Раптом він кинув сигарету, взяв дружину за руку й мовив:

– Вірджиніє, у жінки не повинно бути секретів від чоловіка.

– Сесіле, любий, у мене й немає від тебе секретів.

– Ні, е, – заперечив він з посмішкою. – Ти ніколи не розповідала мені, що сталося, коли ви замкнулися удвох з привидом.

– Я нікому цього не розповідала, Сесіле, – серйозно відповіла Вірджинія.

– Я знаю, але ж мені ти могла б сказати.

– Будь ласка, не розпитуй мене, Сесіле, я не можу тобі цього сказати. Бідний сер Симон! Я стільким йому завдячую! Авжеж, не смійся, Сесіле, це справді так. Він допоміг мені зрозуміти, що таке Життя, і що значить Смерть, і чому Любов сильніша, ніж Життя і Смерть.

Герцог підвівся і ніжно поцілував дружину.

– Можеш тримати це в таємниці, поки я володію твоїм серцем, – прошепотів він.

– Ти завжди ним володів, Сесіле.

– Але ж ти колись розкажеш усе нашим дітям, правда? Вірджинія зашарілася.

Щасливий принц

Високо над містом, на високій колоні, стояла статуя Щасливого Принца. Він був з голови до ніг усипаний тонкими золотими листками, очі мав із яскравих блакитних сапфірів, а на руків'ї його меча горів великий червоний рубін.

І всім було любо дивитись на Щасливого Принца.

– Він гарний, як флюгер, – зауважив один з міських Радників, що мріяв зажити славу людини з вишуканим смаком. – Але не такий корисний, – додав він одразу ж, побоюючись, що його назвуть непрактичним, а це був би наклеп.

– Ну чому ти не можеш бути таким, як Щасливий Принц? – дорікнула мати малому хлопцеві, що вередував, аби йому дістали місяць з неба. – От Щасливий Принц ніколи не капризує!

– Добре, що хоча б хтось у цім світі може бути щасливим, – прошепотів знедолений бідолаха, дивлячись на прекрасну статую.

– Він наче янгол, – говорили діти з сирітського притулку, виходячи з церкви у своїх червоних плащиках та чистеньких білих фартушках.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: <https://telnovel.me/oskar-uayld/kenterv-l-s-kiy-privid-zb-rnik>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)